

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1250

Vragen van de leden **Mohandis** en **Mei Li Vos** (beiden PvdA) aan de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Minister van Economische Zaken over *staatssteun voor Belgische mediabedrijven die Nederlandse krantenbedrijven willen overnemen* (ingezonden 30 december 2016).

Antwoord van Staatssecretaris **Dekker** (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap), mede namens de Minister van Economische Zaken (ontvangen 22 februari 2017). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2016–2017, nr. 953.

Vraag 1

Heeft u kennisgenomen van de berichtgeving rondom de Belgische mediabedrijven die Nederlandse kranten, zoals mediabedrijf TMG, willen overnemen of al overnamen en dit onder andere kunnen doen, omdat zij een vorm van staatssteun ontvangen in de distributie van kranten door Belgische Post (BPost)¹?

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Bent u er mee bekend dat de staatssteun die in dit verband aan BPost wordt verstrekt een bedrag van € 261 tot € 245 miljoen per jaar bedraagt, voor een periode van vijf jaar, zodat de totale steun ruim € 1 miljard bedraagt? Bent u er eveneens mee bekend, dat deze steun volgens de Vlaamse Regulator voor de Media (VRM), kan worden beschouwd als «een vorm van indirecte steun aan de sector van de gedrukte pers», omdat door dit contract, volgens de VRM, «de distributiekosten voor de uitgeverijen wegvallen en grotendeels door de overheid worden betaald»?²

¹ «De Belgen komen niet, ze zijn er al bijna veertien jaar», Financieel Dagblad, 16 december 2016 en «Waarom de Belgen heersen in krantenland», De Volkskrant, 16 december 2016.

TMG: Telegraaf Media Groep

² Zie Vlaamse Regulator voor de Media, «Mediaconcentratie in Vlaanderen», pagina 263; http://www.vlaamseregulatormedia.be/sites/default/files/pdfversions/mediaconcentratierapport_2016_def_zonder_afloop_1.pdf

Antwoord 2

Ingevolge het beheerscontract tussen de Belgische Staat en Belgische Post (hierna: bpost) was deze laatste verantwoordelijk voor de distributie van erkende kranten en tijdschriften.³ De Europese Commissie oordeelde in een beslissing van 2 mei 2013 dat de compensatie verstrekt door de Belgische Staat aan bpost voor de bezorging van erkende kranten en tijdschriften voor de periode 2013–2015 verenigbaar is met de interne markt, op voorwaarde dat de toewijzing van de dienstenconcessie zou plaatsvinden via een openbare, transparante en niet-discriminerende aanbestedingsprocedure. Deze aanbestedingsprocedure heeft plaatsgevonden en bpost was de enige overgebleven kandidaat nadat twee andere bedrijven zich hadden teruggetrokken. De Belgische Staat heeft daarop in november 2015 met bpost een concessieovereenkomst voor de uitvoering van de zogenoemde DAEB (dienst van algemeen economisch belang) persdistributie voor vijf jaar gesloten. Bpost is daarbij gebonden aan kwaliteitseisen, onder meer een vervroegde bezorging van erkende kranten van maandag tot vrijdag (behalve op feestdagen), met name vóór 07.30 uur en op zaterdag vóór 10 uur en de bezorging van erkende tijdschriften 5 dagen per week. Bpost is ingevolge de opgedragen DAEB persdistributie verplicht om op het hele Belgische grondgebied te bezorgen.

Deze concessieovereenkomst is door de Europese Commissie onderzocht op verenigbaarheid met de interne markt en de regels inzake staatssteun voor diensten van algemeen economisch belang. Bij besluit van 3 juni 2016 heeft de Europese Commissie de DAEB persdistributie aangemerkt als toelaatbare staatssteun voor bpost.⁴

In dit besluit van de Europese Commissie wordt aangegeven wat de *verwachte maximale* jaarlijkse compensatie is voor bpost. Deze loopt voor erkende kranten van maximaal € 125 miljoen in het jaar 2016 af naar maximaal € 112,5 miljoen in 2020 en voor erkende tijdschriften van maximaal € 75 miljoen in 2016 af naar maximaal € 62,5 miljoen in het jaar 2020. De *daadwerkelijke bedragen* worden berekend aan de hand van de formule die de Europese Commissie in haar besluit heeft opgenomen en zijn onder meer afhankelijk van het aantal bezorgde kranten of tijdschriften.⁵

De Europese Commissie heeft bij haar beoordeling van de DAEB persdistributie getoetst of er door België een methodiek wordt gehanteerd die ervoor zorgt dat de compensatie aan bpost niet hoger zal uitvallen dan de kosten van de taken van de openbare dienst. Dit compensatiemechanisme bevat ook prikkels om de efficiëntie en kwaliteit van deze publieke dienst te verbeteren. Bovendien zorgt dit mechanisme ervoor dat er geen overcompensatie is voor bpost. Dit moet concurrentievervalsingen tot een minimum beperken, aldus de Commissie.

Hoewel de Belgische mediabedrijven en krantenuitgevers aan bpost tarieven moeten betalen voor de bezorging van de erkende kranten en tijdschriften die zij via bpost willen laten verspreiden, kan ik niet uitsluiten dat dit tarieven zijn die lager zijn dan de tarieven die Belgische mediabedrijven en krantenuitgevers zouden hebben moeten betalen als bpost geen compensatie van de Belgische overheid zou hebben gekregen. Uit de opmerkingen van de Belgische autoriteiten zoals deze zijn weergegeven in voornoemde beslissing van de Europese Commissie leid ik af dat het ontbreken van de compensatie

³ De basiscriteria wanneer een krant of tijdschrift wordt aangemerkt als «erkend» staan in artikel 40 van het koninklijk besluit van 24 april 2014 houdende reglementering van de postdienst (Belgisch Staatsblad 9 juli 2014, p. 52198). De kwalificatie van een erkende krant of tijdschrift hangt af van de frequentie van de publicatie en van de inhoud van de publicaties.

⁴ SA.42366 (2016/N C(2016) 3338 final.

⁵ Navraag bij de Belgische autoriteiten heeft uitgewezen dat de bedragen die op blz. 263 van het rapport 2016 *Mediaconcentratie in Vlaanderen* van de Vlaamse Regulator voor de Media (VRM) zijn genoemd, niet gebaseerd waren op het besluit van de Europese Commissie in 2016 maar op diverse openbare berichten die in 2015 in België zijn verschenen. Wij baseren ons op de bedragen van het besluit van de Europese Commissie. De VRM heeft op blz. 263 van haar rapport aangegeven dat het krantencontract tussen bpost en de overheid als gevolg heeft dat de distributiekosten voor de uitgeverijen wegvallen en grotendeels door de overheid worden betaald en dat dit beschouwd kan worden als een vorm van indirecte steun aan de sector van de gedrukte pers. Navraag bij de Belgische autoriteiten heeft uitgewezen dat VRM hiermee bedoeld heeft te zeggen dat de distributiekosten van de uitgeverijen niet wegvallen maar wel sterk worden verminderd.

vanwege de DAEB persdistributie een effect zal hebben op zowel het tijdstip van bezorging als de prijs die bpost in rekening zou brengen bij uitgevers, teneinde de daadwerkelijke waarde van de door bpost te verlenen dienst te reflecteren. Dit zou een prijsverhoging tot gevolg kunnen hebben, met een eventuele afname in de vraag naar erkende kranten en tijdschriften tot gevolg.

Vraag 3

Bent u er mee bekend dat door het 0% btw-tarief dat België hanteert voor papieren kranten, de Belgische uitgevers een additioneel voordeel van circa € 190 miljoen genieten?⁶ In hoeverre wordt dat voordeel doorgegeven aan uitgevers? Indien het voordeel wordt doorgegeven aan de Belgische uitgevers, wordt dat voordeel dan doorgegeven aan abonnees, of wordt het voordeel in kas gehouden om overnames mee te verrichten?

Antwoord 3

In België wordt een afzonderlijk verlaagd tarief van 0% btw voor papieren dag- en weekbladen gehanteerd. Het gaat daarbij om overgangsrecht dat bij de afschaffing van de fiscale grenzen in de EU specifiek voor België is vastgelegd in de Uniewetgeving en dat bovendien uitsluitend geldt voor papieren dag- en weekbladen.⁷ Zodanig overgangsrecht geldt niet voor Nederland, omdat Nederland geen nul-tarief voor papieren dag- en weekbladen heeft toegepast.

In het algemeen geldt dat de btw voor een consument onderdeel uitmaakt van de prijs van de goederen of diensten. De btw wordt vervolgens afgedragen door de leverancier aan de overheid. In België geldt het bijzondere tarief van 0% voor bepaalde media-uitgaven. In hoeverre het niet hoeven innen en afdragen van btw over deze omzet in België doorwerkt in de marge van de uitgevers of de verkoopaantallen is mij niet bekend en is mede afhankelijk van de prijselasticiteit.

Vraag 4

Acht u de twee vormen van steun uit de voorgaande vragen als een vorm van marktverstoring en staatssteun aan Belgische mediabedrijven en kranten, als deze steun hen niet alleen helpt om in eigen land financieel rendabeler te zijn, maar waarbij deze Belgische mediabedrijven de betreffende financiële middelen ook kunnen inzetten om binnen de Internationale markt aan overnames van andere kranten te kunnen doen?

Antwoord 4

Zowel het in België gehanteerde verlaagd tarief van 0% btw voor papieren kranten en tijdschriften als de concessieovereenkomst tussen de Belgische overheid en bpost zijn toegestaan ingevolge het EU-recht. De Europese Commissie heeft de exclusieve bevoegdheid om staatssteun verenigbaar te verklaren met de interne markt en zij is tot de conclusie gekomen dat de DAEB persdistributie toelaatbaar is. De Europese Commissie heeft in haar beslissing niet geconstateerd dat er door de DAEB persdistributie voor bpost een (oneerlijke) verstoring van de concurrentie voor krantenuitgevers op de krantenmarkten in andere lidstaten plaatsvindt. Dat zijn de spelregels, die we binnen de Europese Unie hanteren.

Vraag 5

Deelt u de mening dat er tussen de Nederlandse krantenmarkt en de Belgische krantenmarkt en door de staatssteun in België geen sprake is van een «level playing field», ook wat betreft online media?⁸ Zo nee, waarom niet?

⁶ «Waarom de Belgen heersen in krantenland», De Volkskrant, 16 december 2016.

⁷ Dit is België toegestaan ingevolge Titel VIII, hoofdstuk 4 van de Btw-richtlijn: Richtlijn 2006/112/EG van de Raad van 28 november 2006 betreffende het gemeenschappelijk stelsel van belasting over de toegevoegde waarde (Pb EU L 347 van 11 december 2006).

⁸ Zie bijvoorbeeld «Belastingbetaler hoest komende 5 jaar in totaal € 1 miljard op om kranten via Bpost te laten bussen», <http://newsmonkey.be/article/43091>.

Antwoord 5

De Europese Commissie heeft in haar voornoemd besluit geconcludeerd dat de Belgische DAEB persdistributie voldoet aan de EU staatssteunregels. Een verstoring van de concurrentie op de krantenmarkten in de lidstaten is daarbij niet geconstateerd.

Zoals reeds gemeld in antwoord 3, is het afzonderlijk verlaagd tarief van 0% voor papieren kranten en tijdschriften in België toegestaan vanwege het overgangsrecht dat bij de afschaffing van de fiscale grenzen in de EU specifiek voor België is vastgelegd in de Uniewetgeving. Zodanig overgangsrecht geldt niet voor Nederland, omdat Nederland geen nul-tarief heeft gehanteerd. Er is in die zin dan ook geen discrepantie tussen de implementatie van de btw-richtlijn in Nederland ten opzichte van België. De btw-richtlijn vermeldt expliciet dat het nultarief en het verlaagde tarief niet van toepassing zijn op langs elektronische weg verrichte diensten, met inbegrip van langs elektronische weg geleverde publicaties. Dat geldt zowel voor België als voor Nederland.

Overigens ligt in EU-verband een voorstel op tafel om de lidstaten toe te staan om voor elektronische en fysieke publicaties hetzelfde btw-tarief toe te passen.⁹ Nederland is voorstander van een gelijke behandeling.

Vraag 6

Is het waar dat bij de verlening van een Dienst van Algemeen Economisch Belang (DEAB) – zoals de toekenning van de steun aan BPost – in beginsel geen concurrentieverstoring op andere, niet bij de DAEB betrokken markten in andere lidstaten mag plaatsvinden? Deelt u de mening dat de Nederlandse krantenmarkt geldt als een niet bij de aan BPost verleende DAEB betrokken markt? Zo ja, deelt u de mening dat er sprake is van een ongewenst effect dat de Belgische steun aan BPost heeft op de Nederlandse krantenmarkt?

Antwoord 6

De Europese Commissie heeft in haar voornoemd besluit geconcludeerd dat de Belgische DAEB persdistributie voldoet aan de EU-staatssteunregels. Een verstoring van de concurrentie op de krantenmarkten in de lidstaten is daarbij niet geconstateerd.

Vraag 7

Klopt het beeld, dat de Belgische uitgevers inderdaad (zoals in diverse berichtgeving gesuggereerd wordt) op de been gehouden worden met Belgisch belastinggeld¹⁰? Wat betekent dit voor de Nederlandse kranten in eigendom van Belgische uitgevers: zijn zij (potentieel) direct of indirect afhankelijk van een financieel infuus van de Belgische overheid? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 7

Het beeld dat Belgische kranten op de been worden gehouden met Belgisch belastinggeld acht ik overtrokken. Hierboven is al meermaals vastgesteld dat zowel het Belgisch nultarief btw als de compensatie voor de DAEB aan bpost ten behoeve van de bezorging voldoen aan het EU-recht. Desalniettemin zijn ook de kranten in België zelf verantwoordelijk voor hun economisch voortbestaan en moeten zij dagelijks voor lezers en adverteerders hun relevantie bewijzen door het bieden van onafhankelijke en kwalitatief hoogwaardige informatie, analyse, commentaar etc. Voor de Nederlandse kranten geldt hetzelfde, ongeacht of zij te maken hebben met Nederlandse, Belgische of andere aandeelhouders.

Vraag 8

Klopt het dat het contract met BPost eindigt per 2020 en daarna niet meer wordt verlengd? Zo ja, welk gevolg zou dat – en dus, het staken van de Belgische overheidssteun of het al eerder dichtdraaien van de Belgische geldkraan – kunnen hebben voor de Nederlandse kranten in Belgisch eigendom, voor (1) de pluriformiteit van kranten, (2) de onafhankelijke

⁹ Voorstel voor een Richtlijn van de Raad tot wijziging van Richtlijn 2006/112/EG wat betreft btw-tarieven op boeken, kranten en tijdschriften, Brussel 1-12-2016 COM (2016) 758 final.

¹⁰ «Waarom de Belgen heersen in krantenland», De Volkskrant, 16 december 2016.

journalistiek, (3) voor de werkgelegenheid in de journalistieke sector en (4) bedrijfsvoering van de krantbedrijven in Nederland? Kunt u uw antwoord gedetailleerd toelichten?

Antwoord 8

De huidige concessie-overeenkomst tussen de Belgische Staat en bpost eindigt per 31 december 2020. Navraag bij de Belgische autoriteiten wijst uit dat nog niet bekend is of deze overeenkomst daarna zal worden verlengd. Speculaties over het verlengen dan wel vervallen van deze overeenkomst en de mogelijke gevolgen daarvan acht ik ongewenst.

Vraag 9

Deelt u de opvatting van de Nederlandse Vereniging voor Journalisten (NVJ), dat een overname van TMG door Mediahuis «zorgelijk is voor de pluriformiteit van het medialandschap»?¹¹ Kunt u uw antwoord toelichten? Zo ja, wat is in dat licht uw opvatting over de potentiële gevolgen voor freelancers als TMG door Mediahuis zou worden overgenomen, mede gelet op het standpunt van de NVJ dat «de Nederlandse dagbladbedrijven straks in handen zijn van twee grote mediabedrijven», waardoor volgens de NVJ een «enorme machtsfactor» zou ontstaan welke «schadelijke gevolgen kan hebben voor onder meer de tariefstelling van freelancers»?

Antwoord 9

Ik laat die opvattingen voor rekening van de NVJ. Nu naast Mediahuis ook anderen zich gemengd hebben in deze mogelijke overname van TMG, acht ik het verstandig om geen uitspraken te doen over één van de gegadigden. Mocht het komen tot een overname, dan is aannemelijk dat de Autoriteit Consument & Markt (ACM) zal beoordelen wat de gevolgen daarvan zijn op de Nederlandse dagbladmarkt en andere relevante markten die bij deze overname in het geding zijn. Wat de gevolgen kunnen zijn voor de pluriformiteit van het medialandschap, laat zich moeilijk voorspellen. Alle Nederlandse kranten beschikken over een redactiestatuut, dat een waarborg biedt tegen inmenging van eigenaren/aandeelhouders in de redactionele koers.

Vraag 10

Welke rol kan de Nederlandse overheid vervullen om de positie van Nederlandse kranten en onafhankelijke journalistiek te versterken, in lijn met het onderzoek zoals bedoeld in de motie Pieter Heerma/Mohandis over nieuw onderzoek naar de toekomst van onafhankelijke journalistiek?¹²

Antwoord 10

De huidige en toekomstige positie van de Nederlandse kranten en journalistiek is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van de sector zelf. Die zullen hun relevantie elke dag moeten bewijzen, zowel op de lezersmarkt als op de adverteerdersmarkt. Het overheidsbeleid is (via het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek) vooral gericht op innovatie van de journalistieke infrastructuur en op de stimulering van journalistieke samenwerking, met name in de regio waar het risico van verschromelend nieuws- en informatieaanbod het grootst is.

Conform de motie-Heerma/Mohandis zal ik de Kamer vóór de zomer informeren over de opzet van dit onderzoek naar de toekomst van onafhankelijke journalistiek.

Vraag 11

Bent u bereid om deze vragen uiterlijk op 16 januari 2017 te beantwoorden?

Antwoord 11

Op 13 januari 2017 is een uitstelbriefje gezonden, omdat meer tijd nodig was voor beantwoording, vanwege consultatie van Belgische autoriteiten.

¹¹ <https://www.nvj.nl/nieuws/mediahuis-en-nvj-praten-over-overnamebod-tmg>

¹² Kamerstuk 34 550 VIII, nr. 82.